

راهبردهای توسعه پایدار گردشگری ساحلی: مطالعه‌ای فراترکیب

اسماعیل ملک اخلاق^{۱*}، دلنیا بهرامی^۲، میلاد شوشتریان^۳

DOI:10.22034/jtd.2026.501970.3020

چکیده

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۱۱/۰۶

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۹/۰۸

توسعه پایدار گردشگری ساحلی نقش مهمی در حفظ منابع طبیعی، تقویت اقتصاد محلی و ارتقای کیفیت زندگی جوامع ساحلی ایفا می‌کند. با این حال، نبود راهبردهای مناسب برای توسعه گردشگری ساحلی مانعی جدی در بهره‌برداری مؤثر و پایدار از ظرفیت‌های این مناطق است. پژوهش پیش‌رو با هدف شناسایی راهبردهای توسعه پایدار گردشگری ساحلی انجام شده است. پژوهش از نظر هدف، کاربردی و از نظر رویکرد، کیفی و مبتنی بر فراترکیب است. به منظور دستیابی به هدف پژوهش، جست‌وجوی نظام‌مند پژوهش‌های مرتبط در پایگاه‌های علمی معتبر داخلی و خارجی انجام شده و ۹۱ مقاله شناسایی شده است. پس از غربالگری و ارزیابی کیفی مقالات، در نهایت ۳۳ مقاله برای استخراج کدها انتخاب شده است. این کدها، پس از ادغام و حذف موارد تکراری، در قالب ۵۲ کد نهایی سازمان‌دهی شده‌اند و در پنج مقوله اصلی (محیط‌زیست، رفاهی-اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و قانونی و بازاریابی و تبلیغات) و دوازده زیرمقوله جای گرفته‌اند. برای بررسی اعتبار دسته‌بندی نیز از شاخص کاپا استفاده شده است. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که توسعه پایدار گردشگری ساحلی نیازمند رویکردی جامع و یکپارچه است که ابعاد زیست‌محیطی، اقتصادی، اجتماعی، سیاسی، قانونی و بازاریابی را در نظر بگیرد. این پژوهش، با تلفیق یافته‌های پژوهش‌های پیشین، تصویری منسجم از راهبردهای توسعه پایدار گردشگری ساحلی ارائه می‌دهد. یافته‌های پژوهش می‌تواند مبنایی برای پژوهش‌های آینده و همچنین راهنمایی اولیه برای تصمیم‌گیران و سیاست‌گذاران در این حوزه باشد. در پایان نیز، بر اساس یافته‌های پژوهش، پیشنهادها و اجرایی و پژوهشی ارائه شده است.

واژه‌های کلیدی:

گردشگری ساحلی، توسعه پایدار، راهبردهای توسعه، فراترکیب

مقدمه

طبیعی و فرصت‌های سرگرمی و استراحت، از محبوب‌ترین انتخاب‌های گردشگران در سراسر جهان به شمار می‌آیند. این مقاصد فرصت‌هایی را برای ارتقای تبادلات فرهنگی و تقویت روابط بین‌المللی فراهم می‌کنند (Caravache-Franco et al., 2020; Gössling et al., 2018; Su, 2010). شواهد و آمارها نیز نشان‌دهنده اهمیت اقتصادی و اجتماعی این نوع گردشگری است. به گزارش شورای جهانی مسافرت و گردشگری، در سال ۲۰۲۳، گردشگری ساحلی و دریایی

گردشگری، به‌ویژه گردشگری ساحلی، نقش حیاتی در توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشورها ایفا می‌کند. سالانه گردشگران بی‌شماری برای تماشای جاذبه‌های طبیعی منحصربه‌فرد ساحلی، تجربه تفریحات آبی متنوع و داشتن تعامل اجتماعی لذت‌بخش با خانواده و دوستان به مقاصد ساحلی سفر می‌کنند. این جاذبه‌ها، به‌علت تلفیق زیبایی‌های

malekakhlagh@guilan.ac.ir

۱. دانشیار گروه مدیریت، دانشکده مدیریت و اقتصاد، دانشگاه گیلان، رشت، ایران

۲. دانشجوی دکتری مدیریت بازرگانی، گروه مدیریت، دانشکده مدیریت و اقتصاد، دانشگاه گیلان، رشت، ایران * نویسنده مسئول

delniabahrani@webmail.guilan.ac.ir

miladshoostari@webmail.guilan.ac.ir

۳. دانشجوی دکتری مدیریت بازرگانی، گروه مدیریت، دانشکده مدیریت و اقتصاد، دانشگاه گیلان، رشت، ایران

به‌طور مستقیم ۱/۵ تریلیون دلار درآمد ایجاد کرد و زمینه اشتغال ۵۲ میلیون نفر را در سراسر جهان فراهم ساخت. همچنین، طبق این گزارش، گردشگری ساحلی تقریباً ۵۰ درصد کل هزینه‌های گردشگران در جهان را در این سال به خود اختصاص داده است (WTTC, 2024). در ایران نیز، با وجود هفت استان ساحلی و حدود ۵۸۰۰ کیلومتر خط ساحلی، ظرفیت‌های طبیعی و فرهنگی و اقتصادی فراوانی وجود دارد که با بهره‌برداری بهینه و توسعه زیرساخت‌ها می‌توان گردشگری ساحلی را به موتور محرک رشد اقتصادی و ارتقای کیفیت زندگی تبدیل کرد. گردشگری ساحلی و دریایی، به‌عنوان یکی از محورهای اصلی اقتصاد دریامحور، در برنامه هفتم توسعه نیز مورد تأکید قرار گرفته است و با برنامه‌ریزی جامع یکی از پیشران‌های رشد اقتصادی و بهبود کیفیت زندگی جوامع محلی خواهد شد (Tasnim News Agency, 2023).

برای بهره‌برداری بهینه از ظرفیت‌های بالقوه گردشگری ساحلی، تدوین راهبردها و برنامه‌های جامع مرتبط با آن ضرورتی اجتناب‌ناپذیر است. در تدوین این راهبردها، درک عمیق مفهوم پایداری و جایگاه آن در صنعت گردشگری اهمیت ویژه‌ای دارد. پایداری، به‌عنوان اصلی راهبردی در صنعت گردشگری، به دنبال ایجاد تعادلی پایدار بین ابعاد اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و زیست‌محیطی است. پایدار بودن توسعه گردشگری در مناطق ساحلی، نه‌تنها برای حفاظت از منابع طبیعی و زیست‌محیطی، بلکه برای تضمین ادامه‌دار بودن منافع اقتصادی و اجتماعی گردشگری در بلندمدت ضروری است (Saarinen, 2014). با این حال، تصمیمات مربوط به توسعه گردشگری ساحلی با پایداری بلندمدت مناطق ساحلی در تضاد است و با چالش‌های جدی روبه‌رو است. فرایندهای تصمیم‌گیری در این حوزه، به‌علت کمبود آگاهی و ظرفیت کافی برای درک تعاملات پیچیده بین گردشگری و محیط‌زیست، اغلب به تصمیماتی منجر می‌شوند که اولویت بالایی به منافع کوتاه‌مدت اقتصادی می‌دهند و به ضرر منافع پایدار و بلندمدت توسعه مناطق ساحلی است (Anctil & la Blank, 2015). بنابراین، راهبردهای توسعه گردشگری باید به‌گونه‌ای طراحی شوند که ضمن تأمین نیازهای اقتصادی و اجتماعی جوامع محلی، به حفظ محیط‌زیست و منابع طبیعی نیز توجه داشته باشند و به توسعه پایدار و افزایش رفاه ساکنان محلی بینجامند.

در سال‌های اخیر، پژوهش‌های فراوانی درباره توسعه پایدار گردشگری ساحلی انجام

شده که هریک به‌طور خاص به مؤلفه‌ها و راهبردهای متفاوتی پرداخته است. روش انجام این پژوهش‌ها غالباً به ابزارهایی مانند ماتریس سوات محدود شده است. این رویکردها، با وجود ارائه اطلاعات مفید، نتوانسته‌اند پیچیدگی‌های توسعه گردشگری ساحلی را به‌طور جامع تحلیل کنند. به‌طور خاص، این پژوهش‌ها در تلفیق ابعاد اجتماعی، اقتصادی و زیست‌محیطی ضعف داشته‌اند و نتوانسته‌اند تصویری کلی و جامع از این ابعاد ارائه دهند. علاوه‌بر این، یافته‌های بسیاری از این پژوهش‌ها، به‌جای پرداختن به توسعه پایدار و بلندمدت، به تحلیل‌های کوتاه‌مدت و موضعی بسنده کرده‌اند. در نتیجه، با توجه به پراکندگی پژوهش‌ها، ضرورت دارد مطالعه‌ای فراترکیب انجام شود تا یافته‌ها و دیدگاه‌های مختلف را تلفیق کند و تصویری جامع‌تر و کاربردی‌تر از ابعاد گوناگون راهبردهای توسعه پایدار گردشگری ساحلی ارائه دهد. بر این اساس، پژوهش پیش‌رو بر آن است تا با بهره‌گیری از روش کیفی فراترکیب و به‌کارگیری هم‌زمان تجارب بین‌المللی و بومی، راهبردهای توسعه گردشگری ساحلی را شناسایی کند و ابزاری کاربردی و راهنما برای برنامه‌ریزی و اجرای راهبردهای توسعه پایدار برای مدیران و سیاست‌گذاران مرتبط فراهم آورد.

مروری بر ادبیات پژوهش

سواحل همواره به‌عنوان یکی از ارزشمندترین دارایی‌های طبیعی جهان توجه بسیاری از فعالان اقتصادی به‌ویژه صنعت گردشگری را به خود جلب کرده است. از دیرباز، سواحل مقصدی محبوب برای گذران اوقات فراغت و تفریح مردم شناخته شده‌اند و گردشگری ساحلی یکی از قدیمی‌ترین و رایج‌ترین اشکال استفاده از این منابع طبیعی ارزشمند به شمار می‌رود (Ghaderi et al., 2019). گردشگری ساحلی شامل طیف گسترده‌ای از فعالیت‌های گردشگری اوقات فراغت و تفریحی است که در منطقه ساحلی و آب‌های ساحلی انجام می‌شود. این نوع گردشگری شامل اکوسیستم‌های طبیعی، چشم‌اندازهای زیبا و حتی ویژگی‌های تاریخی و فرهنگی سواحل است و منبع اصلی برای ایجاد شغل و درآمدزایی در این مناطق به شمار می‌رود. فعالیت‌هایی چون اقامت در هتل‌های ساحلی، صرف غذا در رستوران‌های ساحلی، ماهیگیری تفریحی، ورزش‌های آبی مانند شنا، غواصی و قایق‌رانی نمونه‌هایی از فعالیت‌هایی است که در این نوع گردشگری انجام می‌گیرد (Rindone, 2019).

گردشگری ساحلی هم به جنبه‌های فوری توجه دارد و هم به حفظ عناصری که برای نسل‌های آینده ضروری است. این عناصر شامل حفاظت از منابع طبیعی، فرهنگی و اجتماعی است که دستیابی به موفقیت‌های تجاری را امکان‌پذیر می‌سازند. موفقیت گردشگری ساحلی به توانایی و تمایل فعالان تجاری، مدیران منابع طبیعی و رهبران جامعه بستگی دارد تا رویکردی پایدار در دیدگاه‌ها و شیوه‌های توسعه صنعت نوظهور گردشگری ساحلی اتخاذ کنند (Senthilkumar, 2021). پرسشی که مطرح می‌شود این است که برای توسعه پایدار گردشگری ساحلی، که ابعاد گوناگون فرهنگی، اجتماعی، زیست‌محیطی و اقتصادی را در برمی‌گیرد، چه راهبردهایی وجود دارد؟

پیشینه پژوهش

در سال‌های اخیر، پژوهش‌هایی در زمینه توسعه گردشگری ساحلی انجام شده است که با رویکردهای گوناگون به بررسی این موضوع پرداخته‌اند. به‌طور کلی، این پژوهش‌ها در دو دسته اصلی طبقه‌بندی می‌شوند:

پژوهش‌های دسته نخست راهبردهای توسعه گردشگری در مناطق ساحلی را از دیدگاهی خاص بررسی کرده‌اند. این پژوهش‌ها ابعاد گسترده راهبردهای توسعه گردشگری را نشان می‌دهند. برای نمونه، براندو و همکاران (2019) به نوآوری و بین‌المللی‌سازی به‌عنوان راهبردهای کلیدی توسعه مقاصد گردشگری ساحلی پرداخته و بر نقش شبکه‌های سازمانی در حفظ رقابت‌پذیری تأکید کرده‌اند. ون توین و همکاران (2023) نیز، با رویکرد کارآفرینی اجتماعی به ارزیابی تأثیرات گردشگری جامعه‌محور در جوامع ساحلی ویتنام پرداخته‌اند و به نقش آن در بهبود ابعاد زیست‌محیطی و مناظر طبیعی اشاره کرده‌اند. در همین راستا، پولنیوته و تادانیتی (2015)، با بررسی گردشگری جامعه‌محور در مناطق ساحلی، بر توانمندسازی جوامع محلی در گردشگری ساحلی تأکید کردند. حنفیه (2022) نیز، با تمرکز بر «گردشگری آبی»، توسعه پایدار گردشگری ساحلی را با موضوع اقتصاد آبی پیوند می‌دهد و بر توازن میان بهره‌وری اقتصادی و حفاظت اکوسیستم تأکید دارد. همچنین، سوهن و همکاران (2021) به بررسی تغییرات رفتار و ترجیحات گردشگران پس از همه‌گیری کووید ۱۹ پرداخته‌اند و راهبردهایی برای توسعه مقاصد ساحلی متناسب با این تغییرات پیشنهاد کرده‌اند. در پژوهشی دیگر، فنگ و داکویی

(Pessoa et al., 2019). در ادبیات پژوهش، از گردشگری دریایی نیز در کنار گردشگری ساحلی یاد شده است. گردشگری دریایی با مفهوم گردشگری ساحلی ارتباط نزدیکی دارد. بیشتر پژوهشگران این دو مفهوم را مرتبط با یکدیگر می‌دانند؛ چراکه عنصر اصلی هر دو آب است و گردشگری در دریا به امکانات و زیرساخت‌های موجود در قسمتی از خشکی یعنی ساحل نیازمند است. بنابراین، این دو مقوله بسیار نزدیک و وابسته به هم هستند (Ghaderi et al., 2019). در واقع می‌توان گردشگری دریایی را زیربخش گردشگری ساحلی در نظر گرفت که بیشتر فعالیت‌های مربوط به دریا مانند ماهیگیری در اعماق دریا و قایق‌رانی تفریحی را در برمی‌گیرد (Hall, 2001).

با توجه به نقش مهم گردشگری در اقتصاد و فرهنگ جوامع ساحلی، توسعه این صنعت در این مناطق از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. با این حال، گسترده‌ی فعالیت‌های گردشگری در سواحل و تأثیرات آن در محیط‌زیست و جوامع محلی ضرورت مدیریت پایدار این صنعت را بیش از پیش آشکار می‌سازد. مدیریت پایدار گردشگری ساحلی، با هدف ایجاد تعادل میان نیازهای گردشگران، منافع صنعت گردشگری و حفاظت از محیط‌زیست، می‌تواند در حفظ جاذبه‌های طبیعی و فرهنگی این مناطق و بهبود کیفیت زندگی جوامع محلی نقش مؤثری ایفا کند (Tahiri et al., 2022; Streimikiene et al., 2021). سازمان جهانی گردشگری توسعه گردشگری پایدار را رویکردی تعریف می‌کند که در آن تأثیرات اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی کنونی و آینده به‌طور کامل در نظر گرفته می‌شود و نیازهای گردشگران، صنعت، محیط‌زیست و جوامع میزبان نیز برآورده می‌شود. بنابراین، می‌توان ابعاد اقتصادی، اجتماعی و محیط‌زیستی را سه بعد اصلی گردشگری پایدار در نظر گرفت. مفهوم توسعه پایدار، به‌ویژه در گردشگری ساحلی که به محیط‌زیست به‌شدت وابسته است و یکی از حساس‌ترین اکوسیستم‌ها به شمار می‌آید، اهمیت دوچندان دارد. توسعه پایدار گردشگری ساحلی نه تنها برای سودآوری بلندمدت ضروری است، بلکه به ارتقای کیفیت زندگی ساکنان محلی مناطق ساحلی نیز کمک می‌کند و مستلزم توجه هم‌زمان به معیارهای زیست‌محیطی، اجتماعی و اقتصادی در همه فعالیت‌های گردشگری است (Agyeiwaah et al., 2017).

توسعه پایدار راهکاری احتمالی برای چالش‌های پیش‌روی مناطق ساحلی ارائه می‌دهد. توسعه پایدار

(2014) بر رویکرد پایدار و محیط‌زیستی تمرکز داشتند. آن‌ها توسعه پایدار گردشگری ساحلی در چین را از منظر تغییرات جهانی بررسی کرده‌اند و راهکارهایی مانند ترویج اکوتوریسم، کاهش انتشار کربن و بهره‌گیری از فناوری‌های صرفه‌جویانه انرژی پیشنهاد داده‌اند. دسته دوم پژوهش‌هایی است که عمدتاً تحلیل‌های راهبردی و مدیریتی را برای توسعه گردشگری ساحلی در منطقه‌ای خاص ارائه کرده‌اند. در عمده این پژوهش‌ها از ماتریس سوات استفاده شده است. برای مثال، هایلودین و همکاران (2022)، با استفاده از تحلیل سوات، راهبردهایی برای توسعه گردشگری ساحلی در یک مقصد در اندونزی ارائه کرده‌اند. یافته‌های پژوهش آنان نشان می‌دهد که بهبود زیرساخت‌ها و امکانات عمومی، استفاده از زیبایی‌های طبیعی و فراهم کردن فرصت‌های سرمایه‌گذاری مهم‌ترین راهبردهای توسعه گردشگری ساحلی در این منطقه است. محمودی و مرادی (2024)، با استفاده از مدل سوات و ماتریس برنامه‌ریزی استراتژیک کمی، راهبردهای توسعه گردشگری ساحلی و دریایی در بندرلنگه را اولویت‌بندی کرده‌اند که مهم‌ترین آن‌ها حمایت از طرح‌های گردشگری، تنوع‌بخشی به فعالیت‌ها، توسعه ورزش‌های ساحلی، توجه به فرهنگ بومی و تقویت سرمایه‌گذاری و بهبود زیرساخت‌ها است. در پژوهش دهقانی‌گیشی و همکاران (2023)، عوامل مؤثر بر توسعه گردشگری ساحلی شهر منجیل ارزیابی و تحلیل شده و راهکارهایی به‌منظور توسعه گردشگری ساحلی در این منطقه ارائه شده است. در این پژوهش، بر اهمیت مؤلفه‌های اقتصادی و مدیریتی تأکید شده است. مشبکی اصفهانی و همکاران (2019) نیز، با استفاده از تحلیل سوات، به بررسی راهبردهای توسعه گردشگری ساحلی در جزیره کیش پرداختند و بر راهبردهایی مانند ضرورت برنامه‌ریزی برای کاهش تخریب سواحل و بهره‌گیری از مزیت‌های طبیعی برای توسعه پایدار گردشگری ساحلی در این

منطقه تأکید کرده‌اند. در پژوهشی دیگر، رمضان‌نژاد و رکن‌الدین افتخاری (2019) به بررسی راهبردهای توسعه گردشگری ساحلی در استان گیلان پرداخته‌اند. آن‌ها، با استفاده از ماتریس سوات، راهبردهایی مانند واگذاری امور گردشگری ساحلی به سازمان گردشگری برای برنامه‌ریزی و مدیریت کارآمد و برگزاری کارگاه‌های آموزشی برای توانمندسازی منابع انسانی پیشنهاد کرده‌اند. بمانیان و همکاران (2013) نیز، در پژوهشی به تبیین راهبردهای مدیریت توسعه مناطق ساحلی بندر ترکمن با تأکید بر بوم‌گرایی پرداختند. نتایج پژوهش آنان نشان می‌دهد که نبود راهبرد جامع مدیریت توسعه چالش‌هایی را برای توسعه آینده این بندر ایجاد کرده است.

روش پژوهش

از آنجاکه این پژوهش به دنبال شناسایی راهبردهای توسعه پایدار گردشگری ساحلی است، از نظر هدف در زمره پژوهش‌های کاربردی قرار می‌گیرد. همچنین، در راستای رسیدن به هدف پژوهش، از رویکرد کیفی و به‌طور خاص از روش کیفی فراترکیب استفاده شده است. فراترکیب یک روش پژوهش اکتشافی برای ایجاد و استخراج چارچوب مرجع مشترکی برای نتایج پژوهش‌های گذشته است (Sohrabi et al., 2017). در این پژوهش، برای گردآوری داده‌ها از روش کتابخانه‌ای استفاده شده است. جامعه آماری پژوهش مقالات منتشرشده در پایگاه‌های علمی معتبر داخلی بین سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۴۰۳ و مقالات پایگاه‌های معتبر خارجی بین سال‌های ۲۰۱۰ تا ۲۰۲۴ بوده که از آن‌ها شامل فیش‌برداری شده است. نمونه‌برداری نیز، به‌علت انتخاب مقالات مرتبط با هدف پژوهش، از نوع هدفمند است.

گام‌های روش هفت مرحله‌ای فراترکیب سندلوسکط و بارسو (2007)، که در این پژوهش به کار رفته، در شکل ۱ نشان داده شده است.

شکل ۱: گام‌های روش فراترکیب (Sandelowski & Barroso, 2007)

مرتبط با پژوهش در پایگاه‌های اطلاعاتی داخلی مانند مرکز اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی، نورمگز و مگیران و پایگاه‌های اطلاعاتی خارجی مانند اسکوپوس، اشپرینگر، امرالد، سیج و گوگل اسکالر جست‌وجو شد. همان‌طور که اشاره شد، بازه زمانی برای مقالات فارسی از سال ۱۳۸۵ تا ۱۴۰۳ و برای مقالات انگلیسی از سال ۲۰۱۰ تا ۲۰۲۴ در نظر گرفته شد تا هم جامعیت کافی به دست آید و هم از تکرار پرهیز شود. در نهایت، در مجموع ۹۱ مقاله مرتبط با موضوع پژوهش به دست آمد. جدول ۱ کلیدواژه‌های انگلیسی و فارسی جست‌وجوشده را نشان می‌دهد.

جدول ۱ کلید واژه‌های جست‌وجو شده در پایگاه‌های اطلاعاتی

کلید واژه‌های انگلیسی	معادل فارسی
Costal tourism (development strategies/ Sustainable development)	گردشگری ساحلی (راهبردهای توسعه/ توسعه پایدار)
Beach tourism	گردشگری ساحلی/ ساحل محور

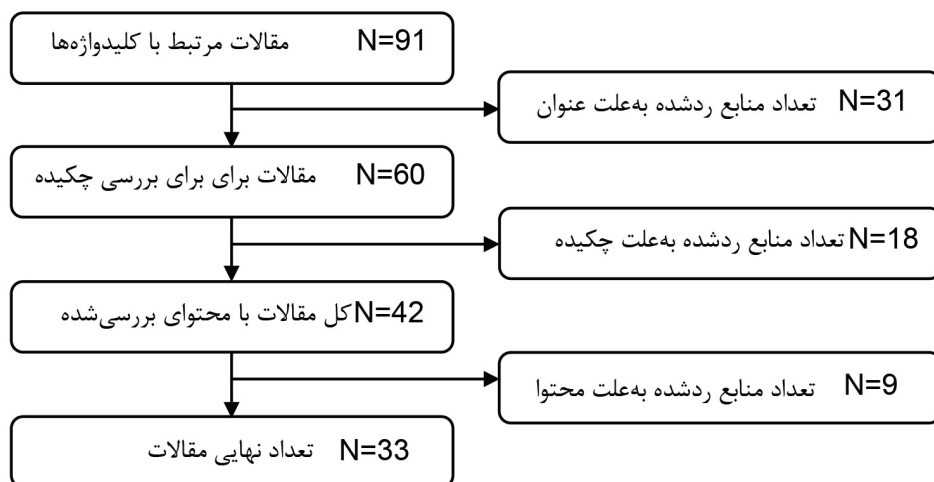
شدند. در نهایت، پس از غربالگری ۳۳ مقاله انتخاب شد. شکل ۲ خلاصه‌ای از فرایند غربالگری مقالات را نشان می‌دهد.

در ادامه، مراحل انجام پژوهش با استفاده از روش هفت مرحله‌ای فراترکیب سندلوسکت و بارسو (۲۰۰۷) آمده است.

همان‌طور که در شکل ۱ نشان داده شده، نخستین گام در این روش فراترکیب «تنظیم پرسش پژوهش» است. برای رسیدن به هدف پژوهش، پرسش به این صورت مطرح شده است: راهبردهای توسعه پایدار گردشگری ساحلی کدام‌اند؟

در این مرحله، مرور نظام‌مند ادبیات انجام شد. برای بهره‌گیری هم‌زمان از دیدگاه‌های بومی و تجارب بین‌المللی، جست‌وجو در پایگاه‌های اطلاعاتی داخلی و خارجی انجام گرفت. در این راستا، کلیدواژه‌های

در این گام، جست‌وجو و انتخاب مقالات متناسب با هدف پژوهش انجام شد. برای این منظور، عنوان، چکیده و محتوای ۹۱ مقاله بررسی شد و در هر مرحله مقالات که با هدف پژوهش تناسب نداشتند حذف

شکل ۲: خلاصه فرایند غربالگری مقالات

این روش، پژوهش‌ها با ۱۰ شاخص بررسی شدند. ۳۳ مقاله نهایی در جدول ۲ آمده است.

به‌منظور ارزیابی کیفیت این پژوهش‌ها از روش برنامه مهارت‌های ارزیابی حیاتی (کسپ)^۱ استفاده شد. در

1. Critical Appraisal Skills Program (CASP)

جدول ۲: مقالات نهایی انتخاب شده

شماره مقاله	پژوهشگر / پژوهشگران	سال	شماره مقاله	پژوهشگر / پژوهشگران	سال
۱	Ali et al.	2024	۱۸	Polnyotee & Thadanit	2015
۲	Van Tuyen et al.	2023	۱۹	Nara et al.	2014
۳	Hailuddin et al.	2022	۲۰	Fang & Dakui	2014
۴	Nugroho et al.	2022	۲۱	Blancas et al.	2010
۵	Hanafiah	2022	۲۲	محمودی و مرادی	۱۴۰۳
۶	Rybchenko et al.	2022	۲۳	دهقانی گیشی و همکاران	۱۴۰۲
۷	Hengky & Kikvidze	2021	۲۴	رازجویان و همکاران	۱۴۰۲
۸	Hanafiah et al.	2021	۲۵	عابدینی و همکاران	۱۴۰۰
۹	Sohn et al.	2021	۲۶	مشیکی و همکاران	۱۳۹۹
۱۰	Zhao	2020	۲۷	رمضان‌نژاد و افتخاری	۱۳۹۸
۱۱	Suratini et al.	2019	۲۸	شاهپوری و همکاران	۱۳۹۸
۱۲	Brandão et al.	2019	۲۹	قادری و همکاران	۱۳۹۷
۱۳	Papageorgiou	2019	۳۰	پرچکانی و همکاران	۱۳۹۷
۱۴	Folgado-Fernández et al.	2018	۳۱	قاسمی‌زاد و دهقانفر	۱۳۹۶
۱۵	Andersen et al.	2016	۳۲	ملکی و همکاران	۱۳۹۴
۱۶	Cetin	2016	۳۳	بمانیان و همکاران	۱۳۹۱
۱۷	Ancil & Blanc	2015	-	-	-

یافته های پژوهش

در گام چهارم، مطابق با روش فراترکیب سندلوسکی و بارسو (2007)، کدهای اولیه از مقالات منتخب استخراج شد. سپس، در گام پنجم، پس از حذف کدهای تکراری و ادغام آن‌ها با یکدیگر، کدهای نهایی استخراج شد و در مقوله‌ها و زیرمقوله‌ها دسته‌بندی شد. نمونه این فرایند برای دو کد نهایی در جدول ۳ آمده است.

جدول ۳: نمونه فرایند استخراج کدهای نهایی از منابع

کد نهایی	عین جملات یا عبارت در پژوهش‌ها و کدهای اولیه
مدیریت پسماند و تصفیه فاضلاب	تضمین مدیریت و استفاده از پسماندها و استفاده صحیح از فاضلاب (مقاله ۱، کد اولیه: مدیریت پسماند و فاضلاب). تخلیه فاضلاب در دریاها و مناطق ساحلی کنار دریا به دلیل نبود تأسیسات بندری مناسب برای پسماندهای جامد، و همچنین نبود تأسیسات دفع زباله در کشتی‌ها یک خطر بالقوه است. دولت‌ها بازیگران اصلی در برنامه‌ریزی و اجرای راهبردی توسعه گردشگری هستند، زیرا آن‌ها دارای تمام اختیارات قانونی و نظارتی در توزیع آب و مدیریت پسماند هستند (مقاله ۱۳، کد اولیه: مدیریت پسماند و فاضلاب). نبود سیستم‌های فاضلاب و جمع‌آوری پسماند نه تنها به تخریب محیط‌زیست منجر می‌شود، بلکه در درازمدت سود را نیز کاهش خواهد داد. تصفیه پسماند ارتباط مستقیمی با درآمد‌های گردشگری دارد (مقاله ۱۷، کد اولیه: تصفیه پسماند و فاضلاب). زباله و فاضلاب به عنوان یکی از اصلی‌ترین عوامل با تأثیرات منفی توسط مردم محلی معرفی شد. همه ذی‌نفعان گردشگری در جامعه باید با کاهش میزان زباله‌ای که تولید می‌کنند، مدیریت دفع زباله را به صورت مشترک انجام دهند. فرایند استفاده مجدد از اقلام می‌تواند امکان ساخت محصولات جدید از مواد قدیمی را برای بازیافت فراهم کند (مقاله ۱۸، کد اولیه: مدیریت دفع زباله و بازیافت). ایجاد سیستم مناسب تصفیه فاضلاب با توجه به اهمیت این موضوع در مناطق ساحلی و تدوین و ارائه طرح جامع مدیریت پسماند در مناطق ساحلی (مقاله ۲۲، کد اولیه: تصفیه فاضلاب و مدیریت پسماند).

کد نهایی	عین جملات یا عبارت در پژوهش‌ها و کدهای اولیه
حمایت از کسب‌وکارها و مشاغل محلی	مقامات محلی می‌توانند برای صاحبان کسب‌وکار، آموزش‌های فنی و تجاری لازم مانند درک تقاضای بازار گردشگری یا مهارت‌های اولیه حسابداری را ارائه دهند (مقاله ۲، کد اولیه: حمایت از کسب‌وکارهای محلی). دولت می‌تواند با استفاده از پارانه، کاهش درآمد ناشی از ماهیگیری را به جامعه ماهیگیران جبران کند، که این امر حداقل درآمدی را برای آن‌ها تضمین خواهد کرد (مقاله ۱۷، کد اولیه: حمایت از مشاغل محلی).

در پایان، ۵۹ کد شناسایی شد و در ۵ مقوله و ۱۲ زیر مقوله مقوله‌ها و زیر مقوله‌های منابع مربوط به آن‌ها در جدول قرار گرفت. کدهای استخراج‌شده از منابع همراه با ۴ آمده است.

جدول ۴: کدها و مقوله‌های راهبردهای توسعه پایدار گردشگری ساحلی

مقوله	زیر مقوله	کد	شماره منابع
محیط زیستی	حفاظت از مناطق ساحلی و دریایی	کنترل ساخت‌وسازها در مناطق ساحلی	۲۶
		توسعه مناطق حفاظت‌شده طبیعی	۱، ۱۶، ۶، ۳۳، ۲۷
		حفاظت از زیستگاه‌های دریایی و تنوع زیستی	۲، ۷، ۱۴، ۱۷، ۱۵
		مدیریت پسماند و تصفیه فاضلاب	۱، ۱۳، ۱۷، ۱۸، ۲۲
	سازگاری با تغییرات اقلیمی و بازسازی اکوسیستم‌ها	پالایش هوا و کاهش آلودگی‌ها	۱۷، ۱۹، ۲۰، ۲۲، ۲۴، ۲۵، ۲۸، ۳، ۴، ۱۰
		احیای نوار ساحلی	۱، ۶، ۱۹، ۲۲، ۲۷
		اتخاذ تدابیر برای مقابله با پیامد تغییرات اقلیمی در مناطق ساحلی	۱۷، ۲۰، ۲۹، ۳۱
رفاهی-اقتصادی	توسعه زیرساخت‌ها، امکانات و خدمات	تجهیز و بهبود زیرساخت‌های اقامتی-رفاهی	۱۰، ۱۱، ۱۴، ۲۳، ۲۴، ۲۵، ۳۱
		ایجاد مراکز تفریحی و ورزشی	۳، ۲۲، ۲۴، ۲۵، ۲۷، ۲۸
		بهبود زیرساخت‌های حمل‌ونقل گردشگری ساحلی	۲، ۸، ۹، ۱۰، ۱۹، ۲۲، ۳۲
		توسعه فضاهای سبز برای زیباسازی مناطق ساحلی	۲۳، ۲۵، ۲۸
		نورپردازی مناطق ساحلی	۲۵، ۳۳
		افزایش تعداد مراکز خدمات‌رسانی و ارتقای سطح امنیت اجتماعی	۳، ۱۹، ۲۲
		بهبود کیفیت خدمات بهداشتی، ایمنی و امنیتی	۲۲، ۲۳، ۲۵، ۲۷
		سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌های سبز	۲۰
		بازسازی زیرساخت‌های گردشگری ساحلی با تأکید بر پایداری و استفاده بهینه از منابع محلی	۱۲

انجمن علمی گردشگری ایران

مقوله	زیر مقوله	کد	شماره منابع
رفاهی-اقتصادی	جذب سرمایه‌گذار و حمایت از بخش خصوصی	جذب سرمایه‌گذاران داخلی و خارجی	۲۲، ۲۳، ۲۵، ۲۶، ۲۷
		تسهیل فرایند سرمایه‌گذاری و کاهش بروکراسی‌ها	۲، ۲۲، ۲۴، ۳۱
		تشویق به سرمایه‌گذاری سبز و جذب مشارکت‌های خصوصی	۹، ۱۰، ۱۲
اجتماعی	آموزش و ارتقای آگاهی	برگزاری کارگاه‌ها و دوره‌های آموزشی برای مدیران و کارکنان گردشگری و جامعه محلی	۱، ۲۴، ۳۱، ۳۲
		تغییر نگرش و تقویت فرهنگ حفاظت از محیط‌زیست	۳، ۱۸، ۱۹، ۲۵، ۳۱
		آگاهی‌بخشی عمومی درباره اهمیت توسعه پایدار گردشگری ساحلی	۱، ۲، ۷، ۸، ۱۷، ۲۸
		ترویج فرهنگ بومی	۱، ۷، ۱۱، ۲۰، ۲۲
		همکاری با دانشگاه‌ها برای آموزش در زمینه‌های مرتبط با گردشگری پایدار ساحلی	۴، ۱۲
	توانمندسازی جوامع محلی	ایجاد فرصت‌های شغلی پایدار در بخش‌های مرتبط با گردشگری ساحلی	۲، ۳، ۸، ۱۵، ۱۷، ۱۸
		حمایت از کسب‌وکارها و مشاغل محلی	۲، ۱۷
		حمایت از سازمان‌های مردم‌نهاد	۱، ۳۱
		افزایش مشارکت جامعه محلی در تصمیم‌گیری‌ها	۱، ۲، ۴، ۱۱، ۲۶، ۲۹
	بازاریابی و تبلیغات	تدوین کمپین‌های بازاریابی	تمرکز بر معرفی ظرفیت‌های منطقه به بازارهای هدف
استفاده از شبکه‌های اجتماعی و رسانه‌ها برای ترویج گردشگری			۳۲
توسعه شبکه‌های تبلیغاتی در سطح ملی و منطقه‌ای			۲۲
معرفی جذابیت‌های مقصد گردشگری ساحلی و کاهش ذهنیت‌های منفی از نظر امنیتی و فرهنگی			۲۲، ۳۲
برگزاری رویدادها و جشنواره‌های فرهنگی برای جذب گردشگران			۴، ۲۱

مقوله	زیر مقوله	کد	شماره منابع
بازاریابی و تبلیغات	تقویت ارتباطات و بهبود تجربه گردشگران	همکاری با آژانس‌های مسافرتی، هتل‌ها، رسانه‌ها و بلاگرها	۴، ۱۲، ۲۱
		تنوع بخشی به محصولات مربوط به گردشگری ساحلی	۱، ۴، ۱۲، ۱۳، ۱۶
		ارائه بسته‌های اقتصادی مناسب برای گردشگران	۲۸
		بازتعریف راهبردهای بازاریابی برای جذب نسل‌های جوان و خانواده‌ها	۱۴
		استفاده از بازخورد مثبت گردشگران برای تقویت برند و افزایش وفاداری	۱۴
سیاسی و قانونی	راهبردهای برنامه‌ریزی و مدیریت کلان	تدوین برنامه‌های جامع برای توسعه پایدار گردشگری ساحلی با رویکرد اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی	۹، ۱۷، ۲۴
		هماهنگی میان نهادهای دولتی، خصوصی و جامعه محلی و ایجاد ساختارهای مدیریتی مشارکتی	۴، ۵، ۱۷، ۳۱
		همکاری‌های بین‌المللی و منطقه‌ای برای مدیریت و توسعه نواحی ساحلی	۱۲، ۱۹، ۳۳
		واگذاری طرح‌های گردشگری به سازمان‌های تخصصی	۲۴، ۳۱
	بهبود مدیریت عملیاتی و نظارت پایدار	استفاده از مدل‌های پویای مدیریت و نظارت بر توسعه	۱۵
		مدیریت سبز گردشگری و نظارت	۱۷
		بهبود مدیریت بحران و پاسخ‌گویی سریع در مواقع اضطراری	۲۳
		مدیریت مسائل مربوط به فصلی بودن گردشگری	۱۲
	حمایت از نوآوری	استفاده از فناوری‌های نوظهور مانند هوش مصنوعی و واقعیت مجازی	۱
		نوآوری در محصولات گردشگری سلامت و آرامش	۱۴
		حمایت و تشویق مراکز پژوهشی و دانشگاه‌ها برای ارائه راهکارهای خلاقانه در گردشگری پایدار ساحلی	۴، ۵، ۱۲، ۱۷

مقوله	زیر مقوله	کد	شماره منابع
سیاسی و قانونی	تدوین قوانین و سیاست‌گذاری برای توسعه پایدار	وضع قوانین و مقررات حمایت از توسعه پایدار گردشگری ساحلی	۸، ۹، ۱۱، ۱۷، ۱۹، ۲۲
		تدوین رهنمودها و استانداردهای مشخص برای توسعه پایدار گردشگری	۴
		نظارت و اجرای مؤثر قوانین و مقررات موجود	۸، ۱۱، ۱۷

در گام ششم، برای بررسی اعتبار دسته‌بندی انجام‌شده از شاخص کاپا استفاده شد؛ به این ترتیب که یک خبره، بدون اطلاع از دسته‌بندی انجام‌شده توسط پژوهشگران، اقدام به دسته‌بندی کدها کرد و در پایان، دسته‌بندی ارائه‌شده پژوهشگران با دسته‌بندی

ارائه‌شده خبره مقایسه شد و میزان شاخص کاپا ۰/۷۶ به دست آمد، که نشان‌دهنده اعتبار خوب دسته‌بندی انجام‌شده است. گام آخر ارائه یافته‌های پژوهش است. شکل ۳ راهبردهای توسعه پایدار گردشگری ساحلی را نشان می‌دهد.

محیط‌زیستی

حفاظت از مناطق ساحلی و دریایی: کنترل ساخت‌وسازها در مناطق ساحلی، توسعه مناطق حفاظت‌شده طبیعی، حفاظت از زیستگاه‌های دریایی و تنوع زیستی، مدیریت پسماند و تصفیه فاضلاب

سازگاری با تغییرات اقلیمی و بازسازی اکوسیستم‌ها: بالایش هوا و کاهش آلودگی هوا، احیای نوار ساحلی، اتخاذ تدابیر برای مقابله با پیامدهای تغییرات اقلیمی در مناطق ساحلی

رفاهی-اقتصادی

توسعه زیرساخت‌ها، امکانات و خدمات: تجهیز و بهبود زیرساخت‌های اقامتی-رفاهی، ایجاد مراکز تفریحی و ورزشی مانند پلاژها و امکانات آبی، بهبود زیرساخت‌های حمل‌ونقل گردشگری ساحلی، گسترش فضاهای سبز برای زیباسازی مناطق ساحلی، نورپردازی مناطق ساحلی، افزایش تعداد مراکز خدمات‌رسانی و ارتقای امنیت اجتماعی، بهبود کیفیت خدمات بهداشتی، ایمنی و امنیتی در مقاصد گردشگری ساحلی، سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌های سبز، بازآفرینی و بازسازی زیرساخت‌ها با تأکید بر پایداری

جذب سرمایه‌گذاری برای توسعه پایدار: جذب سرمایه‌گذاران داخلی و خارجی، تسهیل فرایند سرمایه‌گذاری و کاهش پروکراسی‌ها، تشویق به سرمایه‌گذاری سبز و جذب مشارکت‌های خصوصی

آموزش و ارتقای آگاهی: برگزاری کارگاه‌ها و دوره‌های آموزشی برای مدیران، کارشناسان و جامعه محلی، تغییر نگرش و تقویت فرهنگ حفاظت از محیط‌زیست، آگاهی‌بخشی عمومی درباره اهمیت توسعه پایدار گردشگری ساحلی، ترویج فرهنگ بومی (حمایت)، همکاری با دانشگاه‌ها برای آموزش در زمینه‌های مرتبط با گردشگری پایدار ساحلی.

اجتماعی

توانمندسازی جوامع محلی: ایجاد فرصت‌های شغلی پایدار در بخش‌های مرتبط با گردشگری ساحلی، جایگزینی فعالیت‌های مضر با فعالیت‌ها و مشاغل سازگار با محیط‌زیست، حمایت از کسب‌وکارها و مشاغل محلی، حمایت از سازمان‌های مردم‌نهاد، افزایش مشارکت جامعه محلی در تصمیم‌گیری‌ها.

سیاسی و قانونی

راهبردهای برنامه‌ریزی کلان و مدیریت یکپارچه: تدوین برنامه‌های جامع برای توسعه پایدار گردشگری ساحلی، هماهنگی میان نهادهای دولتی، خصوصی و جامعه محلی و ایجاد ساختارهای مدیریتی مشارکتی، همکاری‌های بین‌المللی و منطقه‌ای برای مدیریت و توسعه نواحی ساحلی، واگذاری طرح‌های گردشگری به سازمان‌های تخصصی.

بهبود مدیریت عملیاتی و نظارت پایدار: استفاده از مدل‌های پویای مدیریت و نظارت بر توسعه، مدیریت سبز گردشگری و نظارت، بهبود مدیریت بحران و پاسخ‌گویی سریع در مواقع اضطراری، مدیریت مسائل مربوط به فصلی بودن گردشگری.

حمایت از نوآوری: استفاده از فناوری‌های نوظهور مانند هوش مصنوعی، نوآوری در محصولات گردشگری سلامت و آرامش، حمایت و تشویق مراکز پژوهشی، دانشگاه‌ها و بخش خصوصی برای ارائه راهکارهای خلاقانه در گردشگری پایدار ساحلی.

بازاریابی و تبلیغات

ایجاد کمپین‌های بازاریابی: تمرکز بر معرفی ظرفیت‌های منطقه به بازارهای هدف، استفاده از شبکه‌های اجتماعی و رسانه‌ها برای ترویج گردشگری پایدار ساحلی، ایجاد سیاست‌های تبلیغاتی نوین، توسعه شبکه‌های تبلیغاتی در سطح ملی و منطقه‌ای، معرفی جذابیت‌های مقصد گردشگری ساحلی و کاهش ذهنیت‌های منفی از نظر امنیتی و فرهنگی، برگزاری رویدادها و جشنواره‌های فرهنگی برای جذب گردشگران.

تقویت ارتباطات و بهبود تجربه گردشگران: همکاری با آژانس‌های مسافرتی، هتل‌ها، رسانه‌ها و بلاگرها، تنوع‌بخشی به محصولات مربوط به گردشگری ساحلی، ارائه بسته‌های اقتصادی مناسب برای گردشگران، بازتعریف راهبردهای بازاریابی برای جذب نسل‌های جوان و خانواده‌ها، استفاده از بازخورد مثبت گردشگران برای تقویت برند و افزایش وفاداری.

شکل ۳: راهبردهای توسعه پایدار گردشگری ساحل

بر کاهش آلودگی‌ها، مدیریت پسماند و تصفیه فاضلاب بیش از سایر موارد تأکید شده است.

دومین مقوله به راهبردها در حوزه «رفاهی-اقتصادی» مربوط می‌شود. بدیهی است، بدون «توسعه زیرساخت‌ها و امکانات لازم برای گردشگری ساحلی» و «جذب سرمایه برای توسعه پایدار» که زیرمقوله‌های اصلی این حوزه را تشکیل داده‌اند، توسعه پایدار گردشگری امکان‌پذیر نیست. در پژوهش‌های متعدد ازجمله پژوهش‌های قاسمی‌زاد و دهقانفر (2017)، محمودی و مرادی (2024) و ون توین و همکاران (2023) به اهمیت توسعه زیرساخت‌های اقامتی و رفاهی و بهبود زیرساخت‌های حمل‌ونقل گردشگری ساحلی اشاره شده است. همچنین، در پژوهش‌هایی چون پژوهش رمضان‌نژاد و افتخاری (2019) به ضرورت ایجاد مراکز تفریحی و ورزشی و توسعه فضاهای سبز برای ارتقای کیفیت خدمات و تجربه گردشگران تأکید شده است. بالین‌حال، به موضوعات مهمی مانند پایداری زیرساخت‌ها و سرمایه‌گذاری سبز کمتر پرداخته شده است. ازاین‌رو، راهبردهایی مانند جذب سرمایه‌گذاران طرفدار گردشگری سبز و توسعه زیرساخت‌های پایدار نیز برای تضمین رشد بلندمدت گردشگری ساحلی و حفاظت از محیط‌زیست مؤثر خواهد بود.

سومین مقوله شامل راهبردهای حوزه «اجتماعی» است. بررسی‌ها نشان می‌دهد به جنبه‌های اجتماعی در مقایسه با سایر ابعاد کمتر توجه شده است. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که اهمیت این مقوله به‌هیچ‌وجه کمتر از سایر جنبه‌های توسعه پایدار در گردشگری ساحلی نیست. در پژوهش‌های ون توین و همکاران (2023) و پلنپوته و تادانیتی (2015) نیز به‌طور خاص به نقش گردشگری مبتنی بر جامعه و عوامل اجتماعی در توسعه پایدار گردشگری ساحلی تأکید شده است. همان‌طور که در پژوهش ون توین (2023) آمده است، گردشگری مبتنی بر جامعه می‌تواند حتی موجب بهبود شرایط محیط و منابع طبیعی شود. «آموزش و ارتقای آگاهی» و «توانمندسازی جامعه محلی» دو زیرمقوله راهبردهای این حوزه را تشکیل می‌دهند. مقوله چهارم راهبردهای حوزه «سیاسی و قانونی» تشکیل می‌دهند. همان‌طور که در برخی پژوهش‌ها ازجمله پژوهش رازجویان و همکاران (2023)، ستین^۲ (2016) و براندو و همکاران (2019) نیز تأکید شده است، این حوزه می‌تواند نقش مهمی در جهت توسعه پایدار گردشگری ساحلی ایفا کند. «راهبردهای برنامه‌ریزی

نتیجه‌گیری

این پژوهش با هدف شناسایی راهبردهای توسعه پایدار گردشگری ساحلی انجام گرفته است. برای دستیابی به این هدف روش کیفی فراترکیب به کار گرفته شد. در گام نخست، پرسش پژوهش به این صورت مطرح شد: راهبردهای توسعه پایدار گردشگری ساحلی کدام‌اند؟ در گام دوم، برای پاسخ‌گویی به این پرسش، بررسی نظام‌مند مقالات موجود در حوزه گردشگری ساحلی صورت گرفت و در پایان، با جست‌وجو در پایگاه‌های علمی معتبر داخلی و خارجی، ۹۱ مقاله در این زمینه به دست آمد. در گام بعد، غربالگری مقالات بر اساس اهداف پژوهش و سپس ارزیابی کیفی آن‌ها با روش کسب انجام گرفت و در نتیجه این فرایند ۳۳ مقاله نهایی برای استخراج کدها انتخاب شد. در گام بعد، کدها از مقالات منتخب استخراج شدند و پس از ادغام کدهای تکراری با یکدیگر، ۵۹ کد نهایی به دست آمد که در ۵ مقوله و ۱۲ زیرمقوله مرتبط قرار گرفتند. اعتبار دسته‌بندی‌ها نیز با محاسبه شاخص کاپا تأیید شد. همان‌طور که در بخش مبانی نظری اشاره شد، گردشگری پایدار آن گردشگری است که ضمن پاسخ‌گویی به نیازهای گردشگران، ابعاد محیط‌زیستی و اجتماعی و فرهنگی را نیز در نظر بگیرد. بدیهی است، برای تحقق این اهداف، مشارکت و توانمندسازی جامعه محلی و آگاه‌سازی جامعه و گردشگران نیز لازم است. یافته‌های پژوهش پنج مقوله اصلی را در بر می‌گیرد: نخستین مقوله اصلی شامل راهبردهای حوزه «محیط‌زیست» است. توسعه پایدار گردشگری ساحلی، پیش از هر چیز، به کیفیت اکوسیستم‌های ساحلی و دریایی وابسته است. این نوع گردشگری تا حد زیادی در برابر مسائلی چون تغییرات اقلیمی و آلودگی‌های مناطق ساحلی و دریایی آسیب‌پذیر است. به این ترتیب، در این حوزه باید راهبردهایی تعیین شود که به توسعه پایدار گردشگری در مناطق ساحلی کمک کند. «حفاظت از محیط‌زیست ساحلی و دریایی» و «سازگاری با تغییرات اقلیمی و بازسازی اکوسیستم‌ها» دو زیرمقوله راهبردهای محیط‌زیستی را تشکیل می‌دهند. در بسیاری از پژوهش‌هایی که به موضوع توسعه پایدار گردشگری ساحلی پرداخته‌اند، به مسائل زیست‌محیطی به‌صورت پراکنده توجه شده است. برای نمونه، پژوهش نارا^۱ و همکاران (2014) به‌طور خاص بر اهمیت اکوسیستم‌های طبیعی در توسعه پایدار گردشگری ساحلی تأکید کرده است. در پژوهش‌های بررسی‌شده،

2. Cetin

1. Nara

کلان و مدیریت یکپارچه»، «بهبود مدیریت عملیاتی و نظارت پایدار»، «حمایت از نوآوری» و «تدوین قوانین و سیاست‌گذاری برای توسعه پایدار»، زیرمقوله‌های این حوزه را تشکیل می‌دهند که نشان‌دهنده گستردگی ابعاد مختلف حوزه سیاسی و قانونی در دستیابی به توسعه پایدار در مناطق ساحلی است.

در نهایت، مقوله پنجم راهبردهای حوزه «بازاریابی و تبلیغات» است. این مقوله شامل دو زیرمقوله است: «تدوین کمپین‌های بازاریابی» که گردشگری ساحلی پایدار را به بازارهای هدف معرفی کند، و «تقویت ارتباطات و بهبود تجربه گردشگران» که شامل اقداماتی برای ایجاد تعامل مؤثر با ذی‌نفعان صنعت گردشگری و بهینه‌سازی تجربه سفر برای گردشگران است. در مجموع، به این مقوله نیز نسبت به سایر مقوله‌ها کمتر توجه شده است.

برای جمع‌بندی می‌توان گفت که یافته‌های پژوهش توانسته است به ابعاد مختلف توسعه پایدار گردشگری ساحلی بپردازد و نسبت به مطالعات پراکنده پیشین، تصویر جامع‌تری را برای تدوین راهبردهای این حوزه در اختیار مدیران، سیاست‌گذاران، و سازمان‌های مرتبط قرار دهد. یافته‌های پژوهش به آن‌ها امکان می‌دهد، با دیدی یکپارچه، تمامی ابعاد مهم توسعه پایدار را هم‌زمان مدنظر قرار دهند. ذکر این نکته حائز اهمیت است که تمامی مقوله‌های ذکرشده ارتباط بسیار نزدیکی با هم دارند و مکمل یکدیگرند. در واقع، توسعه پایدار در گردشگری ساحلی مستلزم رویکردی متعادل است که راهبردهای حوزه «محیط‌زیست»، «اقتصادی-رفاهی»، «اجتماعی»، «سیاسی و قانونی» و «بازاریابی» را به‌صورت یکپارچه در نظر بگیرد.

پیشنهادهای

در پایان، بر اساس یافته‌های پژوهش، پیشنهادهای زیر ارائه می‌شود.

در حوزه محیط‌زیست، تشویق به طراحی و ساخت سازه‌های هماهنگ با محیط ساحلی و استفاده از مصالح طبیعی و فناوری‌های نوین برای کاهش پیامدهای مخرب زیست‌محیطی و حمایت از این طراحان و سازندگان توصیه می‌شود. همچنین، گسترش و حمایت از مناطق حفاظت‌شده طبیعی به‌عنوان پناهگاه‌های امن برای تنوع زیستی و گونه‌های در خطر انقراض و بازسازی اکوسیستم‌های آسیب‌دیده در مناطق ساحلی به‌منظور کاهش تأثیر تغییرات آب‌وهوایی مؤثر خواهد بود. در حوزه رفاهی-اقتصادی، ایجاد مراکز تفریحی و ورزشی متنوع از جمله پلاژها و امکانات آبی، توسعه راهکارهای

حمل‌ونقل پایدار مانند مسیرهای دوچرخه‌سواری، اجرای طرح‌های نورپردازی هنری در نواحی ساحلی به‌منظور ارتقای تجربه گردشگران در شب و تمرکز بر زیرساخت‌های سبز مانند سیستم‌های انرژی تجدیدپذیر و تصفیه آب مدرن به بهبود کیفیت خدمات و رضایت گردشگران کمک خواهد کرد. در حوزه اجتماعی، ارائه برنامه‌ها و طرح‌های آموزشی در زمینه‌هایی مانند راهنمایی تور، مدیریت اقامتگاه‌های بومی و ساخت صنایع دستی، جایگزینی فعالیت‌های زبان‌بار زیست‌محیطی مانند صید بی‌رویه با مشاغل پایدار همچون پرورش ماهیان زینتی و بهره‌برداری مسئولانه از منابع دریایی و همچنین، حمایت از کسب‌وکارهای کوچک و محلی از طریق ایجاد بازارچه‌های سنتی و گردشگری یا تسهیلات مالی برای کارآفرینان محلی نقش مهمی در پایداری و رونق جوامع ساحلی ایفا می‌کند. در حوزه سیاسی-قانونی، برقراری شبکه‌های همکاری منطقه‌ای و بین‌المللی برای انتقال دانش و تجربه، ایجاد توافق‌نامه‌های منطقه‌ای برای مدیریت منابع دریایی مشترک، بهره‌گیری از فناوری‌های نوینی مانند هوش مصنوعی و داده‌کاوی برای تحلیل الگوهای گردشگری و بهبود خدمات، حمایت از طرح‌های نوآورانه دانشگاه‌ها و مراکز پژوهشی، و نظارت شفاف و قابل پیگیری بر اجرای قوانین از طریق گزارش‌دهی عمومی و مشارکت مردمی، راهکارهای پیشنهادی هستند که در توسعه پایدار گردشگری ساحلی مؤثر خواهند بود. در حوزه بازاریابی و تبلیغات، برگزاری مسابقات برخط در شبکه‌های اجتماعی با موضوعات مرتبط با گردشگری ساحلی مانند عکاسی از طبیعت و ساخت ویدئوهای کوتاه از سفر، طراحی سفرهای مجازی با فناوری واقعیت مجازی برای معرفی ظرفیت‌های مناطق ساحلی به بازارهای جهانی، تولید محتوای داستان‌محور درباره تاریخ و فرهنگ و طبیعت مناطق ساحلی در قالب عکس و ویدئو و پادکست، دعوت از چهره‌های تأثیرگذار (اینفلوئنسر) مطرح حوزه گردشگری و سازمان‌دهی جشنواره‌هایی مانند نمایشگاه‌های هنری، رویدادهای آشپزی محلی و ورزش‌های آبی نیز، به جذب مخاطبان و ارتقای جایگاه مناطق ساحلی کمک مؤثری خواهد کرد.

همچنین، بر اساس یافته‌های پژوهش، برای پژوهش‌های آینده در دو محور اصلی پیشنهادهایی ارائه می‌شود: نخست، پژوهشگران می‌توانند از یافته‌های این پژوهش به‌عنوان چارچوبی برای تدوین و ارزیابی راهبردهای توسعه پایدار گردشگری ساحلی در مناطق مختلف

سهرابی، بابک، خلیلی جعفرآبادی، احمد، و رودی، امیر (۱۳۹۶). کشف ویژگی‌های حوزه‌های تحقیقاتی نوظهور با استفاده از روش فراترکیب. سیاست علم و فناوری، ۱۵-۳۰، (۴)، ۱۵-۳۰.

شاهپوری، احمدرضا، امیرنژاد، حمید، و قربانی، محمد (۱۳۹۸). الگوی گردشگری ساحلی و دریایی در سواحل رامسر (مبتنی بر انتخاب گردشگران). مطالعات اجتماعی گردشگری، ۱۴۷، (۲۵-۴۶).

عابدینی، اصغر، ساکت حسنلویی، میثم، و اظهري، علی (۱۳۹۹). توسعه گردشگری طبیعی (ساحلی) با رهیافت تقویت پایداری منظر طبیعی. مطالعه موردی: محدوده سد حسنلو نقرده. برنامه‌ریزی و توسعه گردشگری، ۳۲، (۳۲)، ۱۲۲-۱۰۷.

قادری، اسماعیل، باقری، فاطمه، فرزین، محمدرضا، و کاظمیان، غلامرضا (۱۳۹۷). مدیریت گردشگری ساحلی؛ تحلیل رویکرد یکپارچه. گردشگری و توسعه، ۴۷، (۴)، ۱۷۶-۲۰۵.

قاسمی‌زاد، علیرضا و دهقانفر، سکینه (۱۳۹۶). شناسایی مشکلات توسعه صنعت گردشگری استان ساحلی بوشهر و ارائه راهکارهای مناسب. گردشگری و توسعه، ۱۶، (۱)، ۱۷۸-۱۹۴.

مشبکی، علیرضا، مجاهد، وحیده، مشبکی، محمدرضا (۱۳۹۸). بررسی استراتژی‌های توسعه گردشگری ساحلی، درجزیره کیش، نشریه پژوهش‌های گردشگری و توسعه پایدار، ۲، (۲)، ۳۴-۲۵.

ملکی، سعید، رحمانی، اسماعیل و حاتمی، داوود (۱۳۹۴). تدوین برنامه استراتژیک برای توسعه گردشگری ساحلی خلیج فارس: نمونه موردی: نواحی ساحلی هرمزگان. جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، ۲۳، (۷)، ۱۸-۱.

محمودی، صدیقه، مرادی، عباس (۱۴۰۳). برنامه‌ریزی توسعه گردشگری ساحلی و دریایی با بهره‌گیری از مدل SWOT و QSPM (مطالعه موردی: شهرستان بندر لنگه). مهندسی جغرافیایی سرزمین، ۸، (۲)، ۷۲-۴۹.

Abedini, A., Saket Hasanlouei, M., & Azhari, A. (2020). Development of Natural Tourism (Coastal) with the Approach of Enhancing

استفاده کنند. دوم، هریک از مقوله‌های شناسایی شده در یافته‌های این پژوهش، مانند «راهبردهای حوزه بازاریابی و تبلیغات» یا «راهبردهای اجتماعی»، را می‌توان جداگانه محور انجام پژوهش‌های عمیق‌تری قرار داد.

شایان ذکر است که این پژوهش نیز، همانند دیگر پژوهش‌ها، با محدودیت‌هایی مواجه است که باید در تفسیر نتایج مدنظر قرار گیرد. روش فراترکیب محدود به کیفیت و دامنه مطالعات موجود است و به همین دلیل تعمیم نتایج این پژوهش به همه جوامع یا شرایط امکان‌پذیر نیست.

منابع فارسی که معادل لاتین آن‌ها در فهرست منابع آمده است:

بمانیان، محمدرضا، کلوی، آیلار، و اشکوه، حسین (۱۳۹۱). تبیین رویکرد انتخاب استراتژی مدیریت توسعه مناطق ساحلی با تاکید بر بوم‌گرایی. مدیریت شهری، ۱۰، (۳۰)، ۳۷-۱۹.

پرچکانی، پروانه، هاشمی، سیدسعید، رکن‌الدین افتخاری، عبدالرضا و ایمانی خوشخو، محمدحسین (۱۳۹۶). ارزیابی شاخص‌های برند پایدار در مقاصد گردشگری ساحلی (مطالعه موردی: منطقه ساحلی چابهار). گردشگری و توسعه، ۴۷، (۴)، ۴۷-۱۹.

خبرگزاری تسنیم (۱۴۰۲). اقتصاد دریامحور؛ کلید رشد اقتصادی ایران با ۵۸۰۰ کیلومتر خط ساحلی. <https://www.tasnimnews.com/fa/news/1402/10/15/3017526>

دهقانی گیشی، فرزانه، نورمحمدی، سوده، بابایی الیاسی، میلاد، و برکباف، نرجس‌سادات (۱۴۰۲). ارزیابی و تحلیل عوامل مؤثر بر توسعه گردشگری ساحلی (مورد پژوهی: شهر ساحلی منجیل). توسعه پایدار شهری، ۴، (۱۰)، ۶۹-۵۳.

رازجویان مهدی، متولی صدرالدین، جانباز قبادی غلامرضا (۱۴۰۲). مدیریت یکپارچه منطقه ساحلی سرخورد در راستای توسعه گردشگری. تحقیقات کاربردی علوم جغرافیایی، ۲۳، (۶۹)، ۹۰-۶۹.

رمضان‌نژاد، یاسر و رکن‌الدین‌افتخاری، عبدالرضا (۱۳۹۸). راهبردهای توسعه گردشگری ساحلی استان گیلان. مطالعات برنامه‌ریزی سکونتگاه‌های انسانی، ۱۴، (پیاپی ۴۶)، ۳۴-۱۹.

- coastal destinations. *Ecological Indicators*, 10(2), 484–492. <https://doi.org/10.1016/j.ecolind.2009.08.001>
- Brandão, F., Breda, Z., & Costa, C. (2019). Innovation and internationalization as development strategies for coastal tourism destinations: The role of organizational networks. *Journal of Hospitality and Tourism Management*, 41, 219–230. <https://doi.org/10.1016/j.jhtm.2019.10.004>
- Caravache-Franco, W., Caravache-Franco, M., Caravache-Franco, O., & Hernández-Lara, A. (2020). Motivation and segmentation of the demand for coastal and marine destinations. *Tourism Management Perspectives*, 34, 100661. <https://doi.org/10.1016/j.tmp.2020.100661>
- Cetin, M. (2016). Sustainability of urban coastal area management: A case study on Cide. *Journal of Sustainable Forestry*, 35(7), 527–541. <https://doi.org/10.1080/10549811.2016.1228072>
- Dehghani Gishi, F., Noormohammadi, S., Babayi Elyasi, M., & Barakbaf, N. S. (2023). Evaluation and Analysis of Factors Affecting the Development of Coastal Tourism (Study Case: Manjil Coastal City). *Journal of Urban Sustainable Development*, 4(10), 53–69. <https://doi.org/10.22034/usd.2023.705537> [In Persian].
- Fang, W., & Dakui, Z. (2014). The study on strategy of sustainable development in coastal tourism resources from the global change perspective. *Journal of Resources and Ecology*, 5(1), 32–41. <https://doi.org/10.5814/j.issn.1674-764x.2014.01.004>
- Folgado-Fernández, J. A., Di-Clemente, E., Hernández-Mogollón, J. M., & Campón-Cerro, A. M. (2019). Water Tourism: A the Sustainability of the Natural Landscape, Case Study: Hasanlu Dam Scope of Naqadeh. *Journal of Tourism Planning and Development*, 9(32), 107–122. <https://doi.org/10.22080/jtpd.2020.17967.3207> [In Persian].
- Agyeiwaah, E., McKercher, B., & Suntikul, W. (2017). Identifying core indicators of sustainable tourism: A path forward? *Tourism Management Perspectives*, 24, 26–33. <https://doi.org/10.1016/j.tmp.2017.07.005>
- Ali, M., Ekawati, S. A., Taskirawati, I., Nur, A., Sagita, D., Irfan, M., ... & Hasnah, D. H. (2024). Sustainable Coastal Tourism: A Comprehensive Development Strategies (Tanjung Bira and Lemo-lemo Tourism Area as a Case Study). *International Journal of Sustainable Development & Planning*, 19(7), 2489–2499. <https://doi.org/10.18280/ijstdp.190706>
- Ancil, A., & Blanc, D. L. (2015). An educational simulation tool for integrated coastal tourism development in developing countries. *Journal of Sustainable Tourism*, 24(5), 783–798. <https://doi.org/10.1080/09669582.2015.1091463>
- Andersen, I. M. V., Blichfeldt, B. S., & Liburd, J. J. (2016). Sustainability in coastal tourism development: an example from Denmark. *Current Issues in Tourism*, 21(12), 1329–1336. <https://doi.org/10.1080/13683500.2016.1272557>
- Bemanian, M. R., Kolvi, A., & Ashkooh, H. (2013). Reviews of management developing approaches in coastal areas. *Urban Management*, 10(30), 19–37. <https://sid.ir/paper/91935/en> [In Persian].
- Blancas, F. J., González, M., Lozano-Oyola, M., & Perez, F. (2010). The assessment of sustainable tourism: Application to Spanish

- assessment of stakeholders and visitors perceptions towards coastal tourism development at Teluk kemang, port dickson, Malaysia. *Journal of Outdoor Recreation and Tourism*, 35, 100389. <https://doi.org/10.1016/j.jort.2021.100389>
- Hengky, S. H., & Kikvidze, Z. (2021). Sustainable Coastal Tourism in Tanjung Kelayang, Indonesia. *Tourism Planning & Development*, 18(3), 365–370. <https://doi.org/10.1080/21568316.2020.1763444>
- Mahmoudi, S., & Moradi, A. (2024). Coastal and marine Tourism Development Planning Using SWOT and QSPM Model (Case Study: Lengeh Port). *Geographical Engineering of Territory*, 8(2), 49–72. <https://doi.org/10.22034/jget.2024.172393> [In Persian].
- Maleki, S., Rahmani, A., & Hatami, D. (2015). Developing a strategic plan for coastal tourism development in the Persian Gulf: A case study of Hormozgan coastal areas. *Journal of Geography and Urban Planning Zagros*, 7(23), 1–18. <https://sanad.iau.ir/en/Journal/zagros/Article/937731> [In Persian].
- Moshbeki, A., Majahd, V., & Moshbeki, M. (2019). An investigation into coastal tourism development strategies in Kish Island. *Journal of Tourism Research and Sustainable Development*, 2(2), 25–34. <https://www.magiran.com/p2020463> [In Persian].
- Nugroho, M. S. Mas' Ud, R., Khalik, W., Fahdiansyah, R., Azizoma, R., Romdhini, M. U., & Aminy, M. M. (2022). Coastal Tourism: Development Strategy of Loang Baloq Beach in Lombok Island, Indonesia. *Journal of Environmental Management and Tourism*, 13(4), 949–965. [https://doi.org/10.14505/jemt.v13.4\(60\).04](https://doi.org/10.14505/jemt.v13.4(60).04)
- Nara, P., Mao, G., & Yen, T. (2014). Applying environmental management policy for New Strategy for the Sustainable Management of Water-Based Ecosystems and Landscapes in Extremadura (Spain). *Land*, 8(1), 2. <https://doi.org/10.3390/land8010002>
- Ghaderi, E., Bagheri, F., Farzin, M., & Kazemian, G. (2019). Coastal tourism management: analysis the integrated approach. *Journal of Tourism and Development*, 7(4), 175–204. <https://doi.org/10.22034/jtd.2018.144703.1486> [In Persian].
- Ghasemizad, A., & Dehghanfar, S. (2017). Recognition and Prioritization of Obstacles and Problems Affecting Tourism Industry Development in Busher. *Journal of Tourism and Development*, 6(1), 178–194. <https://doi.org/10.22034/jtd.2020.110401>. [In Persian].
- Gössling, S., Scott, D., & Hall, C. M. (2018). Global trends in length of stay: implications for destination management and climate change. *Journal of Sustainable Tourism*, 26(12), 2087–2101. <https://doi.org/10.1080/09669582.2018.1529771>
- Hall, C. M. (2001). Trends in ocean and coastal tourism: the end of the last frontier?. *Ocean & coastal management*, 44(9–10), 601–618. [https://doi.org/10.1016/S0966-6369\(01\)00069-1](https://doi.org/10.1016/S0966-6369(01)00069-1)
- Hailuddin, H., Suryatni, M., Yuliadi, I., Canon, S., Syaparuddin, S., & Endri, E. (2022). Beach area development strategy as the prime tourism area in Indonesia. *Journal of Environmental Management & Tourism*, 13(2), 414–426. [https://doi.org/10.14505/jemt.v13.2\(58\).11](https://doi.org/10.14505/jemt.v13.2(58).11)
- Hanafiah, M. H. (2022). Framing the future agenda of blue tourism in sustainable coastal tourism destinations. *Tourism and hospitality management*, 28(2), 465–470. <https://doi.org/10.20867/thm.28.2.6>
- Hanafiah, M. H., Jamaluddin, M. R., & Kunjuraman, V. (2021). Qualitative

- development. *Journal of Applied Researches in Geographical Sciences*, 23(69), 69–
https://doi.org/10.61186/jgs.23.69.69. [In Persian].
- Rindone, C. (2019). Coastal And Nautical Tourism In Italian Regions. WIT Transactions on the Built Environment, 188, 129–139. https://doi.org/10.2495/CC190121
- Rybchenko, A. A., Kadetova, A. V., Williams, A. T., & Kozyreva, E. A. (2022). The scenic value of lake Baikal beaches, Russia and tourism development. *Ocean & Coastal Management*, 228, 106319. https://doi.org/10.1016/j.ocecoaman.2022.106319
- Saarinen, J. (2014). Understanding and governing sustainable tourism mobility: psychological and behavioural approaches. *Anatolia*, 26(1), 119–121. https://doi.org/10.1080/13032917.2014.967604
- Sandelowski, M., Barroso, J., & Voils, C. I. (2007). Using qualitative meta summary to synthesize qualitative and quantitative descriptive findings. *Research in nursing & health*, 30(1), 99–111. https://doi.org/10.1002/nur.20176.
- Senthilkumar, R. (2021). Sustainable coastal tourism—An overview. *Sustainability Agri Food and Environmental Research*, 10(1). https://doi.org/10.7770/safer-V10N1-art2497.
- Shahpoori, A., Amirnezhad, H., & Ghorbani, M. (2020). Coastal and marine tourism scheme in the coast of Ramsar (based on choice of tourists). *Journal of social studied in tourism*, 7(14), 25–46. https://sid.ir/paper/361070/en [In Persian].
- Sohn, J. I., Alakshendra, A., Kim, H. J., Kim, K. H., & Kim, H. D. (2021). Understanding the New Characteristics and Development Strategies of Coastal Tourism for Post-sustainable development of coastal tourism in Thailand. *International Journal of Environmental Protection and Policy*, 2(1), 19. https://doi.org/10.11648/j.ijepp.20140201.13
- Papageorgiou, A. (2019). Developing a Sufficient and Effective Coastal Tourism Model. *Journal of Tourism Leisure and Hospitality*, 1(1), 29–34. https://dergipark.org.tr/en/pub/toleho/issue/49085/622742
- Pessoa, R. M. C., Jimé nez, J. A., Da Costa, R. M., & Pereira, L. C. C. (2019). Federal conservation units in the Brazilian amazon coastal zone: An adequate approach to control recreational activities? *Ocean & Coastal Management*, 178, 104856. https://doi.org/10.1016/j.ocecoaman.2019.104856
- Polnyotee, M., & Thadaniti, S. (2015). Community-based tourism: A strategy for sustainable tourism development of Patong Beach, Phuket Island, Thailand. *Asian Social Science*, 11(27), 90. https://doi.org/10.5539/ass.v11n27p90
- Parchekani, P., Hashemi, S. S., Roknedin eftekhari, A., & Imani Khoshkhoo, M. H. (2018). Assessment Sustainable Brand Indicators for Coastal Tourism Destinations (Case Study: Chabahar coastal area). *Journal of Tourism and Development*, 6(4), 19–47. Retrieved from https://www.itsairanj.ir/article_60782.html?lang=en [In Persian].
- Ramezan Nejad, Y., & Roknedin Eftekhari, A. (2019). Strategies of rural costal tourism development of Guilan province. *Studies of Human Settlements Planning*, 1(14), 19–34. https://sanad.iau.ir/journal/jshsp/Article/665120?jid=665120 [In Persian].
- Razjouyan, M., Motevali, S., Janbaz Ghobadi, G. (2023). Integrated management of Sorkhroud coastal area in line with tourism

- Sustainability*, 14(19), 12326. <https://doi.org/10.3390/su141912326>
- Tasnim News Agency. (2023). Marine economy: The key to Iran's economic growth with 5,800 km of coastline. Tasnim. <https://www.tasnimnews.com/fa/news/1402/10/15/3017526> [In Persian].
- Van Tuyen, T., Uy, T. C., Le Phi Khanh, H., Phuong, L. T. H., Ha, H. D., Nga, L. T. T., & Dung, T. Q. (2023). Community-based tourism as social entrepreneurship promoting sustainable development in coastal communities: a study in Thua Thien Hue province, Central Vietnam. *Maritime Studies*, 22(1), 8. <https://doi.org/10.1007/s40152-023-00293-6>
- World Travel and Tourism Council (WTTC). (2024). Climate and Ocean: Quantifying coastal and marine tourism and protecting destinations. In *researchhub.wttc.org*. https://cdn.prod.website-files.com/6329bc97af73223b575983ac/673dc903d33dc7d5b14fde93_OceansKey%20Summary191124.pdf
- Zhao, X. (2020). Leapfrogging development strategy of coastal tourism in underdeveloped cities. *Journal of Coastal Research*, 115(SI), 72-74. <https://doi.org/10.2112/JCR-SI115-021.1>
- COVID-19: A Case Study in Korea. *Sustainability*, 13(13), 7408. <https://doi.org/10.3390/su13137408>
- Sohrabi, B., Khalili Jafaraabd, A., & Roodi, A. (2017). Discover the Properties of Emerging Research Areas Using Meta-Synthesis Method. *Journal of Science & Technology Policy*, 10(4), 15-30. https://jstp.nrisc.ac.ir/article_12992.html?lang=en [In Persian].
- Streimikiene, D., Svagzdiene, B., Jasinskas, E., & Simanavicius, A. (2021). Sustainable tourism development and competitiveness: The systematic literature review. *Sustainable development*, 29(1), 259-271. <https://doi.org/10.1016/j.ocecoaman.2022.106319>
- Su, Y. (2010). A Review of "Coastal tourism development". *Journal of Sustainable Tourism*, 18, 1034 - 1036. <https://doi.org/10.1080/09669581003722461>
- Suratini, N., Arnawa, I., & Wiswasta, A. (2019). Beach development strategy as tourism destination in Tabanan Bali. *International Journal of Contemporary Research and Review*, 10(1), 21219-21228. <https://doi.org/10.15520/ijcrr.v10i01.646>
- Tahiri, A., Kovači, I., & Trajkovska Petkoska, A. (2022). Sustainable tourism as a potential for promotion of regional heritage, local food, traditions, and diversity—case of Kosovo.